

Pääministeri Alexander Stubbin puhe Paasikivi-seurassa 24.3.2015
"Turvallisuusympäristö murroksessa – miten Suomi vastaa?"

PUHUTTAESSA MUUTOKSET MAHDOLLISIA

Arvoisat kuulijat, hyvät naiset ja herrat,

Euroopan turvallisuuspoliittinen tilanne on jännittynyt, kansainvälisen järjestelmän mannerlaatat liikkuvat, geopolitiikka on palannut – jos se nyt koskaan kovin kauaksi loittonikaan.

Tällä kaikella on Suomelle suurta merkitystä – emme ole näistä kehityskuluista sivussa emmekä voi itseämme niistä eristää.

Meidän on ymmärrettävä ja tunnustettava, että turvallisuuspoliittinen toimintaympäristömme on muuttunut. Se on muuttunut suuntaan, jossa erilaisia riskitekijöitä on aiempaa enemmän. Perinteisten riskitekijöiden rinnalle on tullut monia uusia, kyber- ja hybridiuhista ebolan kautta terrorismiin.

Samalla vanhat haasteet eivät kuitenkaan ole kadonneet minnekään. Tänään tulenkin tarkastelemaan muuttunutta turvallisuusympäristöämme juuri tästä, niin sanotun perinteisen turvallisuuden tulokulmasta.

Lähestyn asiaa kolmen asiakokonaisuuden kautta.

Tarkastelen muuttunutta toimintaympäristöämme ensin globaalin kehityksen, ympärillämme nähtävän maailmanpolitiikan murrosvaiheen kautta. Keskityn jo tässä yhteydessä meidän kannaltamme konkreettisimpaan ja ajankohtaisimpaan aiheeseen – Venäjään.

Tämän jälkeen käsittelen muuttuneen tilanteen asettamaa haastetta Suomelle. Yhtäältä kyse on paikastamme maailmassa, toisaalta tarpeesta vahvistaa omaa turvallisuuttamme.

Kolmanneksi pohdin sitä, millaisin keinoin Suomen tulisi uuteen turvallisuushaasteeseen vastata. Toisin sanoen pohdin sitä, mitkä ovat ne ratkaisut, jotka kaikkein parhaiten vahvistaisivat turvallisuuttamme.

Arvoisat kuulijat,

Olemme tulleet kansainvälisen järjestelmän kehityksessä kahden aikakauden murroskohtaan.

Ensimmäinen murroskohta: Toisen maailmansodan jälkeen demokraattisten ja liberaalien periaatteiden varaan rakennettuun kansainväliseen järjestelmään kohdistuu jatkuvasti yhä vakavampia haasteita. Tuo järjestelmä rakennettiin pitkälti läntisen maailman voimin. Järjestelmää haastetaan nyt eri puolilla maailmaa sekä rakenteiden että arvojen tasolla. Noin 70 vuoden mittainen ajanjakso on tulossa vedenjakajalle.

Toinen murroskohta: Olemme saaneet olla todistamassa aitiopaikalta kylmän sodan jälkeisen, tietyn idealismin leimaaman ajan päättymistä ja uuden aikakauden alkamista. Olemme nyt – valitettavasti – siirtymässä kaikkia hyödyttävän yhteistyön maailmasta yhä monitahoisemman vastakkainasettelun ja vaikeasti hallittavien kriisien maailmaan. Noin 25 vuoden mittainen ajanjakso on tullut päätökseensä.

Yhdessä nämä murroskohdat näyttäytyvät meille tällä hetkellä muun muassa niin, että olemassa olevia kansainvälisiä yhteistyörakenteita halutaan useiden eri toimijoiden voimin – osin täysin

oikeutetustikin – nyt uudistaa. Samalla kansainvälisen järjestelmän arvoista kuitenkin kenties poimitaan käyttöön vain ne, jotka käyttöön kulloinkin sopivat. Pahimmillaan käy niin, että kansainvälisen oikeuden peruseriaatteen heitetään kokonaan romukoppaan ja epävarmuutta sekä pitkittyneitä konflikteja hyödynnetään oman vallankäytön välineenä. Tätä listaa voisi jatkaa pitkäänkin.

Tällaisessa murroskohdassa eläminen ei ole helppoa, myöskään meille suomalaisille.

Tilannetta ei helpota se, että moni edellä mainitsemistani seikoista sopii kuvaamaan naapurinamme sijaitsevan suurvallan toimintaa.

Hyvät naiset ja herrat,

Uskon, että monille meistä on viime vuosina, mutta etenkin viimeksi kuluneen vuoden aikana, ollut vaikeaa uskoa näkemäämme ja kokemaamme. Venäjän toimet ensin Georgiassa 2008 ja nyt Ukrainassa ovat vaikuttaneet suorastaan järjen vastaisilta.

Voiko minkään maan, suurenkaan, etujen mukaista olla sanoutua irti kansainvälisestä sopimusjärjestelmästä ja käyttäytyä alastoman aggressiivisesti naapuriaan kohtaan? Eikö tästä ole tarpeeksi kauhistuttavia esimerkkejä Euroopan historiassa?

Sir Winston Churchill, Britannian entinen pääministeri ja kaunokirjallisuuden nobelisti, on lausunut seuraavasti Venäjästä: ”Russia is a riddle wrapped in a mystery inside an enigma” – Venäjä on salaisuuden sisään kätettyyn mysteeriin kääritty arvoitus.

Vaikka meille suomalaisille Venäjä ei vuosisatojen kokemuksen pohjalta kenties näyttäydykään arvoituksena, on meidän kuitenkin myönnettävä, että vahvan itsetunnon kasvattaneen Venäjän käyttäytyminen ensin Krimillä ja sitten Itä-Ukrainassa on ollut paitsi hyvin epämiellyttävää, myös odottamatonta.

Olemme olleet todistamassa voimapolitiikan paluuta. Venäjä määrittelee turvallisuutensa tavalla, joka saa sen naapurit tuntemaan itsensä turvattomiksi.

Tämä haaste ei ole ohimenevä. Voimapolitiikka on tullut jäädäkseen. Venäjä ei vain varustaudu nopeasti. Se on myös ottanut käyttöön uudistettuja sodankäynnin menetelmiä, se harjoittelee hyökkäyksiin lähtöä suoraan rauhan ajan ryhmytyksestä ja se on valmis käyttämään sotilaallista voimaa poliittisten tavoitteidensa ajamiseen.

Samalla se yhdistää toimintaansa hyvin räikeitäkin informaatio-operaatioita – myös maissa, joihin se ei kohdistaa suoraa turvallisuuspoliittista uhkaa.

Ne, jotka jotakin muuta odottivat ja toivoivat, ovat joutuneet pettymään. Ensin Georgian sodan aikana ja nyt Ukrainassa olemme sen saaneet oppia kantapään kautta: nyky-Venäjä haluaa olla enemmän omien sääntöjensä tekijä kuin yhdessä laadittujen sääntöjen noudattaja.

Hyvät kuulijat,

Puheeni toisen osan keskeinen kysymys on: Millaisen turvallisuushaasteen tämä muuttunut tilanne asettaa Suomelle?

Mielestäni tähän haasteeseen vastaaminen edellyttää ensinnäkin sitä, että Suomi määrittelee turvallisuuspoliittisen omakuvansa kristallinkirkkaasti. Suomen on oltava analyysissään kylmän

realistinen. Me emme saa jättäytyä harmaalle vyöhykkeelle, emmekä saa päätyä reunavaltion asemaan – emme omalta kannaltamme emmekä muiden silmissä.

Paikkamme on lännessä. Ei idän ja lännen välissä. Arvomme ovat peruuttamaton osa läntistä arvomaailmaa.

Seisomme lännessä vahvasti omilla jaloillamme. Me kykenemme puolustamaan omia kansallisia intressejämme. Meidän itsemme on vaalittava etujamme, ei sitä kukaan muu meidän edestämme tee. Näinä murroksen aikoina tämän tähdentäminen on elintärkeää.

Tämän sanottuani totean kuitenkin, ettemme nytkään ole yksin. Olemme Euroopan unionin jäsen, ja tämä ankkuroi meidät selkeästi yhteiseen läntiseen turvallisuusyhteisöön.

Hyvät ystävät,

Tämä ei silti vielä yksistään riitä takaamaan turvallisuuttamme. Meillä tulee myös olla muita turvallisuuttamme lisääviä tekijöitä.

Tällä hetkellä meillä on Suomessa kaksoishaaste. Haaste numero yksi on turvallisuus. Haaste numero kaksi on talous. Ja nämä nivoutuvat toisiinsa. Vahva talous vahvistaa turvallisuuttamme.

Yhtäältä vahva talous vahvistaa kansainvälistä asemaamme ja sitä kautta lisää turvallisuuttamme. Kansantaloutemme olisi tästäkin syystä saatava mahdollisimman nopeasti takaisin kasvu-uralle.

Toisaalta vahva talous tekee mahdolliseksi myös sen, että voimme tehdä turvallisuutemme ylläpidon ja kehittämisen kannalta välttämättömiä puolustushankintoja.

Turvallisuusratkaisujemme kannalta meille kaikkein tärkeintä on, että pidämme oman maanpuolustuksemme kunnossa. Viime eduskuntavaalien jälkeen päätetyt leikkaukset ovat nakertaneet sen uskottavuutta. Ne on tehty valtiontalouden tasapainon kannalta ymmärrettävistä syistä, mutta nykyisessä kansainvälisessä tilanteessa puolustusmäärärahojen riittävyyteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Meidän omien puolustusvoimiemme tulee joka tapauksessa olla kunnossa, olimme sitten sotilaallisesti liittoutumattomia tai joskus liittouman jäseniä.

Hyvät kuulijat,

Omaa puolustustamme vahvistaa edelleen se, että verkostoidumme kansainvälisesti niin laajasti kuin se suinkin on mahdollista.

Pelkkä verkostoituminenkaan ei kuitenkaan riitä. Meidän on varmistettava, että ne turvallisuuspoliittiset verkostot, joissa olemme mukana, aidosti vahvistavat turvallisuuttamme. Tämän takia meidän on realistisesti katsottava, mitä eri vaihtoehdot voivat meille tarjota.

Ja tässä tulenkin puheeni kolmanteen osioon ja kysymykseen: mitkä ovat ne yhteistyöratkaisut, jotka kaikkein parhaiten vahvistaisivat turvallisuuttamme?

Katsotaan ensin pohjoismaista perhettämme.

Pohjoismaisen puolustusyhteistyön tiivistyminen Nordefcon kautta ja kahdenvälisesti Ruotsin kanssa on meille erittäin tervetullutta. Vaikka pohjoismaat eivät muodosta turvallisuus- ja

puolustuspolitiikassa yhtenäistä ryhmää, ovat sotilaallisten suorituskykyjen kehittäminen, harjoittaminen ja mahdollisesti yhdessä hankkiminen kaikkien mukanaolijoiden etujen mukaista.

Erityisesti Ruotsin kanssa tehtävä kahdenvälinen puolustusyhteistyö on meille hyvin arvokasta ja vahva osoitus maiden välisestä läheisestä suhteesta. Suomen ja Ruotsin puolustusvoimien hiljakkoin julkistama vaikuttavan laaja yhteinen raportti ja sen sisältämät lukuisat yhteistyömuodot puhuvat siitä omaa kieltään.

Pohjoismainen yhteistyö sen enempää kuin läheinen puolustusalan yhteistyö Ruotsin kanssa eivät kuitenkaan tuota Suomelle sopimusperusteista sotilaallista turvaa. Tavoitteena ei kummallakaan yhteistyöalueella ole rakentaa sotilasliittoa, vaan kyse on yhteisten synergiaetujen etsimisestä ja yhteistyömuotojen kehittämisestä rauhan aikana.

Puolustusliitto on toki teoriassa mahdollinen, mutta sen solmiminen edellyttäisi valtiosopimuksen laatimista, mihin millään osapuolella ei ole ollut harrastusta. Ja lisäksi on muistettava, että Islanti, Norja ja Tanska ovat joka tapauksessa jo liittoutuneita Naton jäsenmaita.

Yhteistyöverkostomme ulottuvat tietysti myös muualle.

Yhdysvallat on meille läheinen ja tärkeä yhteistyökumppani monilla aloilla. Puolustusasioissa se on sitä laajan kahdenvälisen materiaaliyhteistyön kautta, jonka lippulaivana on F-18-hankinta ylläpitopäivityksineen sekä siihen liittyvä ilmasta–maahan-suorituskyvyn rakentaminen. Yhdysvaltain kanssa käytävä tiivis vuoropuhelu turvallisuus- ja puolustusalojen teknologian kehittämisestä on Suomelle olennaisen tärkeää.

Ja tietysti on syytä mainita vielä kerran jäsenyytemme Euroopan unionissa, joka on ollut Suomen kansainvälisen aseman ja laajasti ottaen turvallisuuden kannalta toistaiseksi merkittävin valinta.

Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittäminen nousi Suomessakin hiljakkoin vilkkaaseen keskusteluun. Oma viestini tässä on selvä: Suomen kaltaisen sotilasliittoon kuulumattoman maan ei ole syytä vähätellä Euroopan unionin roolia turvallisuusyhteisönä. Vahva Euroopan unioni vahvistaa Suomen asemaa.

Samalla on selvää, ettei EU:lle olla luomassa mitään yhteistä armeijaa. Jäsenmaiden laaja enemmistö ei katso tarpeelliseksi luoda unionille yhteisiä puolustusjärjestelyjä, sillä EU:n 28 jäsenmaasta 22 kuuluu Natoon. Yli 94 % EU-kansalaisista asuu Naton jäsenmaissa.

Arvoisat kuulijat,

Meidän suomalaisten suhteessa läntiseen puolustusliitto Natoon on jopa skitsofreenisia piirteitä. Yhtäältä olemme olleet läheisessä ja meitä suuresti hyödyttävässä rauhankumppanuusyhteistyössä jo vuodesta 1994 lähtien niin, että olemme kumppanina luokan parhaita, elleimme peräti paras oppilas. Toisaalta meillä on erilaisiin myytteihin, harhaluuloihin ja toisen käden tietoihin pohjautuvia käsityksiä Natosta ja sen toimintatavoista.

Olen itse selkeästi tuonut esiin oman käsitykseni Natosta. Minusta meidän tulisi hakeutua Naton jäseneksi – meidän olisi pitänyt tehdä se jo kaksikymmentä vuotta sitten.

Kuten esimerkiksi presidentti Ahtisaarikin on Nato-jäsenyydestä todennut: Suomen tulee kuulua kaikkiin niihin järjestöihin, joihin läntiset demokratiat kuuluvat – eikä tällä ole mitään tekemistä vaikkapa Venäjän uhan kanssa.

Nato on puolustusliitto, joka ei uhkaa ketään. Se koostuu vapaaehtoisesti siihen liittyneistä jäsenmaista, ja päätökset siellä tehdään yksissä tuumin, konsensuksella. Kukin maa tekee omat suvereenit päätöksensä omista lähtökohdistaan käsin. Yhteistyön ydin tiivistyy jäsenmaiden toisilleen antamiin turvatakuihin.

Turvatakuiden lisäksi Naton jäsenet ovat mukana päätöksenteossa asioista, jotka koskettavat suoraan tämän päivän Eurooppaa, siis myös Suomea. Naton asialistalla tänä päivänä ovat esimerkiksi hybridisotaan, kyberhyökkäyksiin ja informaatio-operaatioihin varautuminen sekä terrorismin vastainen toiminta.

Minä näen Nato-jäsenyyden Suomen pitkään jatkuneen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan, maamme länsi-integraation, seuraavana loogisena askeleena.

Ratkaisu on luonnollisesti aivan meidän omissa käsissämme. Ja, ratkaisulla tulee olla sekä poliittisten päätöksentekijöiden että kansan tuki.

Suomessa on puhuttu paljon siitä, milloin on ”hyvä aika” hakea Naton jäsenyyttä.

Taitaa olla niin, että turvallisuuspoliittisten valintojen tekemiseen ei ole koskaan optimaalisen hyvää aikaa. Se ei ole koskaan helppoa tai yksinkertaista. Vastuullisten päätöksentekijöiden velvollisuus on kuitenkin tarkistaa kiristyneen kansainvälisen tilanteen aikana, ovatko maan vakuutukset kunnossa. Se, joka jää odottamaan syvän rauhan ja kansainvälisen politiikan harmonian tilaa, voi hyvinkin pettyä odotuksissaan.

Olen itse todennut, että seuraavalla hallituskaudella meidän on syytä tehdä ajantasainen selvitys Nato-jäsenyyden mahdollisista vaikutuksista. Selvitys olisi hyvä tehdä yhdessä Ruotsin kanssa. Tämä ei kuitenkaan saa olla ehtona selvityksen laatimiselle, sillä Ruotsi päättää omasta linjastaan, omalla aikataulullaan.

Tärkeintä on, että seuraavassa hallitusohjelmassa ei suljeta pois Nato-jäsenyyden mahdollisuutta samalla tavalla kuin se suljettiin pois tällä hallituskaudella. Se oli minusta virhe. Se oli turvallisuuspoliittinen hinta, joka laajasta kuuden puolueen hallituspohjasta jouduttiin maksamaan.

Mielipiteet kansan keskuudessa tuntuvat myös olevan muuttumassa myönteisemmiksi Naton suhteen. Elinkeinoelämän Valtuuskunnan tuoreen kyselyn mukaan suomalaisten Nato-vastustus on tuntuvasti vähentynyt. Kaksi vuotta sitten tehdyssä vastaavassa kyselyssä Nato-jäsenyyttä kannatti vain 14 prosenttia suomalaisista, nyt joka neljäs. Naton vastustajien määrä on puolestaan pudonnut 65 prosentista 43 prosenttiin. Epävarmojen osuus oli peräti 32 prosenttia.

Hyvät naiset ja herrat,

Tämä tulos kertoo minulle, että meidän täytyy käydä turvallisuuspoliittisista ratkaisuistamme avointa keskustelua, ennakkoluulomme unohtaen. Tässä me poliitikot kannamme raskaan vastuun.

Meidän tulee muistaa, että, Winston Churchillillä taas lainatakseni: ”Ei ole tarpeeksi, että teemme parhaamme; joskus meidän on tehtävä se, mikä on välttämätöntä”.

Turvallisuuspoliittinen toimintaympäristömme on muuttunut. Meidän on pysyttävä valppaina.

Ensiksi meidän on nähtävä tilanteen globaali kehys, maailmanpolitiikan suuri kuva.

Toiseksi meidän täytyy tietää paikkamme maailmassa ja tunnistaa ne tarpeet, joita meillä turvallisuutemme vahvistamiseksi on.

Kolmanneksi meidän täytyy rehellisen, ennakkoluulottoman pohdinnan kautta valita ne ratkaisut, jotka kaikkein parhaiten vahvistaisivat turvallisuuttamme.

Hyvät naiset ja herrat,

Seuraavalla hallituksella on kaksi tärkeää tehtävää, joiden merkitys on ylitse muiden.

Yksi, Suomen talouden kääntäminen uuteen nousuun.

Ja kaksi, vastaaminen turvallisuusympäristön murrokseen. Seuraava hallitus tarvitsee yhteistä tilannekuvaa turvallisuudessa yhtä kipeästi kuin taloudessa. Sitä tilannekuvaa olen tänään hahmottanut.

Yhteisen tilannekuvan pohjalta voimme vahvistaa omaa kansallista puolustuskykyämme ja tiivistää kansainvälistä yhteistyötämme. Tämä tarkoittaa myös avointa keskustelua Nato-jäsenyydestä. Mahdollinen Nato-jäsenyys edellyttäisi neljää askelta:

1. Emme sulje hallitusohjelmassa pois Nato-jäsenyyden mahdollisuutta.
2. Teemme Nato-selvityksen.
3. Jäsenyydellä on maan ulkopoliittisen johdon laaja tuki.
4. Jäsenyydellä on kansan tuki.

Vuonna 2011 osa puolueista – myös hallitukseen tulleista – pisti päänsä pensaaseen ikävien taloudellisten tosiasioiden edessä. Suomi on joutunut kärsimään siitä virheestä, mutta realismi on pikkuhiljaa alkanut levitä laajemmalle.

Toivon, että vuonna 2015 emme toista neljän vuoden takaista virhettä, tällä kertaa turvallisuuden saralla.